

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE “GEORGE BARIȚIU” DIN CLUJ-NAPOCA

REZUMAT
AL
TEZEI DE DOCTORAT

Etnicii germani din România
și mitul reîntoarcerii
(1949-1967)

Conducător doctorat

Cerc.șt. I dr. Lucian Nastasă – Kovács

Drd. Laura Gheorghiu (n. Jerca)

2014

Cuvinte cheie: etnici germani; reunirea familiilor; emigrare; minoritățile; regim comunist; relații româno-germane.

În 1945, germanii din România reprezentau a doua minoritate, iar cincizeci de ani mai târziu, după înlăturarea regimului comunist, mai rămăseseră în țară doar câteva zeci de mii de etnici germani. Această profundă transformare și cauzele care au determinat-o au fost analizate în cadrul lucrării. Acest fenomen este fără precedent în istoria de 800 de ani a prezenței germane în Transilvania. În fapt, încă din timpul celui de-al doilea război mondial, numărul populației germane din România a înregistrat o scădere dramatică.¹

Primul capitol al lucrării prezintă acțiunile care au prefațat acest deznodământ: repatrierea în Austria, Silezia și pe teritorii ale Reich-ului a germanilor din Basarabia și nordul Bucovinei, după semnarea pactului Ribbentrop-Molotov la 23 august 1939; repatrierea în Germania a germanilor din Dobrogea, sudul Bucovinei și din Vechiul Regat, în baza acordului semnat cu autoritățile române la 22 octombrie 1940; înrolarea etnicilor germani în armata germană și în trupele SS în timpul celui de-al doilea război mondial; exodul populației civile de origine germană din Transilvania și Banat în contextul evenimentelor de la 23 august 1944, a apropierei liniei frontului și a armatei sovietice.² În ianuarie 1945, între 70.000-100.000 de etnici germani sunt deportați în URSS, cca. 25% dintre aceștia decedând în timpul transportului și din cauza condițiilor grele din lagărele unde fuseseră repartizați. Ulterior sunt adoptate măsuri de expropriere, confiscare a caselor, a bunurilor mobile și imobile, etnicilor germani fiindu-le atribuită „vina colectivă” de a fi colaborat cu organizații hitleriste.

În anii '50 continuă măsurile represive împotriva comunității germane, fără însă ca acestea să mai aibă un pronunțat caracter etnic, așa cum se întâmplase în timpul și în primii ani după cel de-al doilea război mondial: deportarea în Bărăgan a etnicilor germani din Banat, arestări și procese intentate împotriva elitei intelectuale, după evenimentele din Ungaria din 1956.³ Toate aceste măsuri au creat o traumă colectivă, au generat o neîncredere profundă în

¹ Anton Sterbling, *Kontinuität und Wandel in Rumänien und Südosteuropa*, München, Verlag Südostdeutsches Kulturwerk, 1997, p. 71.

² *Ibidem*, p. 72.

³ Stefano Bottoni, *De la répression politique à la purge ethnique? L'impact de la révolution de 1956 sur le modèle communiste roumain*, în vol. *Lagărul comunist sub impactul destalinizării (1956)*, ed. Dan Cătănuș, Vasile Buga, București, INST, 2006, p. 397.

relațiile cu autorități de stat, dar și convingerea că în RPR comunitatea germană nu poate să aibă un viitor, ceea ce a avut un rol major în decizia ulterioară de a emigra în RFG.⁴

Începând din 1945, etnicii germani din Europa Centrală și de Est sunt victimele unor măsuri extrem de dure de pedepsire colectivă. Circa 15 milioane de etnici germani sunt expulzați în masă din Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia și Ungaria, dintre aceștia cca. 2 milioane de persoane au decedat din cauza condițiilor deosebit de grele în care s-a realizat procesul de expulzare.⁵ România nu a luat astfel de măsuri împotriva populației germane de pe teritoriul său, dar dintr-o discuție purtată între Gh. Gheorghiu-Dej și Stalin în aprilie 1946 reiese intenția liderului PCR de a proceda la o astfel de măsură. Stalin nu încurajează această acțiune și susține că după încheierea războiului este dificil să fie justificate eventuale operațiuni de expulzare. Adaugă totuși că „*nu trebuie avut milă de ei.*”⁶

După 1945, comunitatea germană din România s-a confruntat cu o serie de măsuri discriminatorii și represive ale regimului comunist: confiscarea proprietăților, deportarea în URSS și în Bărăgan, internarea în lagăre de muncă, privarea de drepturi cetățenești, limitarea posibilităților de studiu în limba maternă și a desfășurării unor activități culturale, persecuții din motive religioase.⁷ Povara acestor experiențe a lăsat urme adânci în mentalul colectiv al comunității germane din România.⁸

Reforma agrară din martie 1945 a vizat cu prioritate comunitatea germană din România. Măsurile adoptate în baza acestei legi au condus la distrugerea bazei economice a satelor germane, a solidarității și a modului său de viață tradițional, păstrător al valorilor naționale germane.⁹ Distrugerea țesutului social a generat o stare de deziluzie și confuzie în cadrul comunității germane, întărind convingerea membrilor săi că nu mai pot avea un viitor în

⁴ Güther H. Tontsch, *Minderheitenschutz im Östlichen Europa. Rumänien*, 2004, p. 16.

⁵ Vezi *Procese în Europa. Al doilea război mondial și consecințele lui*, ed. István Deák, Jan. T. Gross, Tony Judt, București, Editura Curtea Veche, 2003, p. 375.

⁶ Vezi *Istoria comunismului din România. Documente. Perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (1945-1965)*, ed. Mihnea Berindei, Dorin Dobrințu, Armand Goșu, Humanitas, 2009, p. 56.

⁷ Anton Sterbling, *Kontinuität und Wandel...*, p. 65.

⁸ *Ibidem*, p. 20.

⁹ Karla Singer, *Șvabii din Banat în timpul și după al doilea război mondial*, în vol. *Identitate și cultură. Studii privind istoria Banatului*, ed. Victor Neumann, București, Editura Academiei Române, 2009, p. 275.

România.¹⁰ Ca urmare a reformei agrare din 1945, cca. 97% dintre proprietarii de pământ de origine germană din România au fost expropriați, fiind siliți să își schimbe în mod dramatic modul de viață, prin stabilirea domiciliului în alte localități, angajarea și calificarea în domeniul tehnico-industrial, producându-se în fapt o dezrădăcinare și o alienare a acestora. Astfel, într-o generație, modul de viață tradițional al comunității germane a suferit o transformare profundă, caracterul său agrar și mediul sătesc închis fiind înlocuite cu ocupații „moderne”- în totalitate diferite, în orașe și în centrele industriale¹¹, cu o componentă etnică diversă, reprezentând un mediu favorabil ”omogenizării” dorite de regim.¹²

Din punct de vedere legal, în Legea fundamentală a RPR din 1948, 1952 și 1965 se regăsesc prevederi referitoare la drepturile minorităților naționale.¹³ De asemenea, atitudinile șovine și promovarea urii împotriva minorităților sunt sancționabile, conform legii. În formele sale succesive, legea fundamentală garantează utilizarea în mod liber a limbii materne, dreptul la instruire în limba maternă la toate nivelele de învățământ, dreptul de a folosi limba maternă în administrație și în sistemul de justiție, dar și numirea unor funcționari din rândul persoanelor aparținând minorităților naționale sau care cunosc limba acestora în zonele populate compact de minorități.¹⁴

Constituția din 1948 reia principiile enunțate deja în Statutul naționalităților minoritare, emis în februarie 1945. Începând din mai 1949 începe să funcționeze un Departament pentru problemele naționalităților conlocuitoare pe lângă Consiliul de Miniștri al RPR, care preia sarcinile fostului Subsecretariat de stat al naționalităților conlocuitoare. „Rezolvarea problemei naționale” este văzută de autorități prin prisma stabilirii unei „egalități în drepturi între naționalitățile conlocuitoare și poporul român.”¹⁵

¹⁰ Krista Zach, Dumitru Șandru *agrarihistorische Untersuchung „Die Bodenreform von 1945 in Rumänien und die deutschen Bauern”*, în vol. *Rumänien im Brennpunkt. Sprache und Politik, Identität und Ideologie im Wandel*, ed. Krista Zach, München, Verlag Südostdeutsches Kulturwerk, 1998, p. 201.

¹¹ Anton Sterbling, *Kontinuität und Wandel...*, p. 77.

¹² *Ibidem*, p. 41.

¹³ Alexandra Ionescu, *Stat-națiune, stat național și democrație în România*, în „Romanian Political Science Review. Studia Politica”, vol. V, no. 2, București, Editura Nemira, 2005, p. 312.

¹⁴ Güther H. Tontsch, *Minderheitenschutz im Östlichen...*, p. 18.

¹⁵ Călin Morar-Vulcu, *Minoritățile naționale în discursul oficial în perioada 1948-1952*, în „Revista Bistriței”, nr. XII, 1999, p. 147-148.

Capitolul al doilea al lucrării analizează situația comunității germane din România în anii '50, problema „reunirii familiilor”, precum și rolul minorității germane în relațiile regimului de la București cu cele două state germane fondate în 1949. După 1948, guvernul Groza aplică modelul sovietic în relația cu minoritățile naționale.¹⁶ Astfel, funcționează școli cu predare în limba maternă, se editează ziare, reviste și cărți în limbile minorităților, se înființează teatre și instituții de cultură și este permisă utilizarea limbii materne în spațiul public. După evenimentele din 1956 din Ungaria urmează un val de represiune, fără o conotație etnică și se organizează procesele politice împotriva elitei intelectuale și a unor reprezentanți ai bisericii, ceea ce determină o stare de nesiguranță și teamă continuă în cadrul comunității germane din România până la începutul anilor '60. După 1964 asistăm la o perioadă în care situația minorităților se ameliorează, viața culturală se dezvoltă, apar cărți, reviste și ziare în limba maternă, se organizează festivaluri ale culturii tradiționale, se introduc emisiuni în limbile maghiară și germană la posturile de radio și de televiziune naționale. Politica liberală în domeniu este stopată de regim la începutul anilor '70.¹⁷ Perioada cuprinsă între adoptarea Constituției din 1952 și consolidarea regimului Ceaușescu, la începutul anilor '70, a fost marcată și de măsuri îndreptate împotriva minorităților naționale, precum reforma în domeniul învățământului și reorganizarea administrativ-teritorială a țării, însă acestea au avut un caracter moderat, prin comparație cu etapele anterioare și cele care vor urma.¹⁸

Industrializarea, urbanizarea, extinderea sistemului de educație și a alfabetizării au facilitat un proces de mobilitate a populației României. În consecință, beneficiind de sprijinul autorităților, în mediile locuite în mod tradițional de populația de origine germană au sosit persoane provenind din alte regiuni ale țării în căutarea unui loc de muncă, a unei locuințe, ceea ce a avut consecințe nefaste asupra modului de viață al acestor comunități.¹⁹ Noile generații de tineri de etnie germană cresc într-un mediu nou, profund diferit de cel al părinților lor și lipsit de forme puternice de manifestare a identității colective. Această situație nu a contribuit la o mai

¹⁶ *Ibidem*, p. 148.

¹⁷ Güther H. Tontsch, *Minderheitenschutz im Östlichen...*, p. 16.

¹⁸ Anton Sterbling, *Kontinuität und Wandel...*, p. 65-66; Victor Neumann, *Conceptul de totalitarism în limbajele social-politice românești*, în vol. *Istoria României prin concepte. Perspective alternative asupra limbajelor social-politice*, ed. Victor Neumann, Armin Heinen, Editura Polirom, 2010, p. 415.

¹⁹ Pasi Hannonen, *Lanțurile rupte...*, p. 268.

bună integrare a minorităților în societatea românească, conform obiectivelor urmărite de regim, ci a generat tensiuni interetnice și o tendință a minorităților de a se izola în cadrul societății.²⁰

Acțiunile de restaurare ale vechiului cadru tradițional al comunității germane, care au loc în RPR, în anii '50 și '60 reprezintă un fenomen limitat. În contextul industrializării, al accesului la educație, noile generații sunt prinse în procesul de mobilitate profesională, ceea ce duce la înstrăinarea lor de comunitate, de modul de viață tradițional, de tiparele comportamentale specifice și la o integrare a lor în societatea socialistă din România.²¹

La nivelul conducerii de partid au fost permanent avute în vedere măsuri îndreptate împotriva specificului național al minorităților, dar începând din anii '70, regimul Ceaușescu adoptă o politică intolerantă și represivă față de minorități, menită să determine asimilarea forțată a acestora.²² Această politică s-a tradus prin măsuri de limitare a posibilităților de dezvoltare a vieții culturale, prin acțiuni de supraveghere, urmărire, dar și prin măsuri de coerciție îndreptate în special împotriva elitei intelectuale care denunța măsurile regimului împotriva minorităților.²³

După exodul populației de etnie germană din România din toamna anului 1944, în anii '50 și '60 asistăm la o stabilizare demografică în rândul comunității germane. Începând din anii '50, timp de aproape două decenii, se manifestă cu acuitate problema „reunirii familiilor”. În fapt, datorită războiului și a perioadei care i-a urmat, familiile germane rămăseseră separate, unii dintre membrii acestora aflându-se în România, în timp ce frații, surorile, părinții sau copiii lor se aflau pe teritoriul celor două state germane (în RFG sau RDG). La începutul anilor '50, partea est-germană a intervenit pe lângă guvernul român pentru soluționarea acestor cazuri și din 1954 este inițiat un dialog pe această temă și de către autoritățile de la Bonn. În cel de-al doilea caz, negocierile se vor transforma într-un „comerț cu oameni”.²⁴

²⁰ Anton Sterbling, *Kontinuität und Wandel...*, p. 66-67; Klaus Bochmann, *Conceptul de patriotism în cultura română*, în vol. *Istoria României prin concepte...*, ed. Victor Neumann, Armin Heinen, p. 127.

²¹ Anton Sterbling, *Kontinuität und Wandel...*, p. 77-78.

²² Zsolt K. Lengyel, *Politisches System und Minderheiten in Rumänien 1918-1989. Abriß über die inneren Integrationsprobleme des zentralistischen Einheitsstaates am Beispiel der Deutschen und der Magyaren*, în „Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde” 24(95.) Jahrgang (2001), Heft 2, p. 190-212.

²³ Anton Sterbling, *Kontinuität und Wandel...*, p. 67.

²⁴ Hannelore Baier, *Ceaușescu und die Aussiedlung der Deutschen aus Rumänien* în vol. *Kauf von Freiheit. Dr. Heinz-Günther Hüsch im Interview mit Hannelore Baier und Ernst Meinhardt*, Hermannstadt, Honterus Verlag, 2013, p. 145.

Inițial, numărul etnicilor germani care părăsesc definitiv RPR pentru a fi alături de rudele (de gradul I) aflate în RDG sau în RFG este foarte redus. De exemplu, în 1951 au plecat 1.031 persoane, în 1952 doar 26 persoane, iar în 1953 numai 15 persoane. Un număr semnificativ de cazuri soluționate se înregistrează doar în anul 1958, 1.383 de persoane primind viza pentru plecarea definitivă din RPR. Se consideră că, începând din anul 1954, ar exista indicii cu privire la plata unor sume de bani în schimbul acordării vizelor pentru stabilirea la rudele din RFG, printre cei care mediau astfel de tranzacții fiind și „*un avocat din Stuttgart*” (Ewald Garlepp).²⁵

În perioada 1956-1977, numărul etnicilor germani din România scade cu 6,8%. O tendință similară se manifestă și în ceea ce privește proporția minorităților naționale în ansamblul populației României, care se diminuează de la 14,3% în 1948 la 11,9% în 1977.²⁶ Între 1950 și 1959 au plecat în RFG 3.454 etnici germani, media anuală fiind de 345 persoane. Între 1960 și 1969 au părăsit România și s-au stabilit în RFG 16.294 etnici germani, media anuală fiind de 1.629 persoane.²⁷ La finele anilor '60, numărul emigrărilor în RFG crește substanțial, iar declinul populației germane din România devine un proces ireversibil.²⁸ În anii '70 și '80 se ajunge la o medie anuală de 7.145, respectiv 15.117 persoane.²⁹

Cel de-al treilea capitol al lucrării analizează situația minorității germane din România în anii '60, precum și politica externă a guvernului român în relația cu cele două state germane, un rol central alături de negocierile și acordurile cu caracter economic avându-l procesul de „*reunire a familiilor*.” Începând din 1960, în contextul politicii de relaxare a autorităților de la București, sunt permise și facilitate vizitele turiștilor străini în România, inclusiv ale turiștilor vest-germani care doresc să își viziteze rudele aflate în țară. Vizitele rudelor din RFG în România le oferă etnicilor germani din România prilejul de a obține informații directe asupra situației din RFG, ceea ce are ca urmare întreținerea speranței că emigrarea din țară este soluția pentru a se putea bucura de beneficiile unei societăți democratice și prospere. De asemenea, plecarea unor membri ai familiilor antrenează alte plecări, procesul având în sine un efect de

²⁵ Vezi vol. *Raport final – Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România*, ed. Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrinu, Cristian Vasile, Editura Humanitas, 2007, p. 361-362.

²⁶ Güther H. Tontsch, *Minderheitenschutz im Östlichen...*, p. 14.

²⁷ Vezi vol. *Raport final...*, ed. Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrinu, Cristian Vasile, p. 361; Vezi vol. *Acțiunea „Recuperarea”. Securitatea și emigrarea germanilor din România (1962-1989)*, ed. Florica Dobre, Florian Banu, Luminița Banu, Laura Stancu, București, Editura Enciclopedică, 2011, p. XXIX.

²⁸ Anton Sterbling, *Kontinuität und Wandel...*, p. 73.

²⁹ *Ibidem*, p. 75.

amplificare.³⁰ Unor categorii sociale, de exemplu profesori sau intelectuali din rândurile comunității germane, le era acordată cu mai multă ușurință de către autorități permisiunea de a părăsi definitiv RPR, motivul fiind evident.³¹

Lucrările, articolele și documentele publicate în special în ultimii ani prezintă înțelegerile cu caracter secret realizate de ofițeri ai Securității și avocați vest-germani, desemnați în acest scop de guvernul federal (Ewald Garlepp și începând în 1968, Heinz-Günther Hüscher). Începând din anul 1969, s-au realizat acorduri scrise, prin care erau stabilite „contingente” anuale ale persoanelor de origine germană din RSR, care urmau să primească permisiunea de a părăsi țara. În contrapartidă, guvernul de la Bonn se angaja la plata unor sume corespunzătoare.³² Din documentele publicate de CNSAS în 2011 rezultă că începând din 1962, Securitatea a preluat controlul asupra procesului de „*reunire a familiilor*”. Autoritățile vest-germane au acceptat această formulă de lucru semi-oficială, deoarece exista o presiune foarte puternică asupra sa de a soluționa problema „*reunirii familiilor*”, la aproape douăzeci de ani de la încheierea celui de-al doilea război mondial. Cele câteva sute sau mii de cazuri rezolvate anual până la începutul anilor ‘60 erau total insuficiente.

În intervalul 1969-1989, între reprezentanții Securității și avocatul Hüscher au fost încheiate 6 protocoale secrete, pe perioade de timp, variind între 1 și 5 ani. Până în 1978, sumele erau fixate în funcție de pregătirea persoanelor cărora li se permitea să emigreze, partea română insistând că plecarea etnicilor germani generează probleme în economie, mulți dintre aceștia având o foarte bună pregătire în domeniile tehnice. În pofida celor convenite, după publicarea în presa vest-germană a unor articole care relatează faptul că etnicilor germani din România li se permite să emigreze doar în urma plății unor sume de bani, regimul de la Bucureștiul dezmente știrile, reproșează părții vest-germane faptul că nu a împiedicat derularea campaniei de presă și blochează pe diferite perioade de timp operațiunea.

Partea vest-germană insistă pentru redeschiderea procesului și utilizează nu doar legăturile avocatului Hüscher, ci și canalele diplomatice, acestea fiind preferate în special în cazurile în care cererile de intervenție erau adresate din partea conducerii de stat a RFG.

³⁰ *Ibidem*, p. 80-81.

³¹ *Ibidem*, p. 82.

³² Hannelore Baier, *Ceaușescu und die Aussiedlung...*, p. 145.

Reprezentanța diplomatică a RFG la București a predat autorităților române liste cu numele persoanelor de origine etnică germană care doreau să emigreze, iar un procent semnificativ dintre aceștia au primit permisiunea de a pleca din țară. Din studiul documentelor reiese faptul că nu se proceda la o aprobare în bloc a cererilor de plecare în RFG și frecvent cererile erau respinse, chiar dacă numele persoanei figura pe lista predată de către diplomații vest-germani. Listele care conțineau câteva sute de nume erau în general luate în considerare și soluționate de către organele MAI, înregistrându-se permanent și câteva zeci de cazuri pentru care nu se acorda aprobarea de a părăsi țara. După ce numărul persoanelor care figurau pe listele predate MAE de către ambasada vest-germană atinge câteva mii, acestea nu sunt predate imediat MAI, așa cum se proceda de obicei, ci se așteaptă acordul prealabil al autorităților de partid și de stat.

Dr. Heinz-Günther Hüscher afirmă că acordul încheiat între RFG și Polonia la mijlocul anilor '70 nu a fost avut în vedere ca model de către guvernul de la Bonn în ceea ce privește comunitatea germană din România. Acordul oferea posibilitatea ca 125.000 de etnici germani să se stabilească în RFG, însă în fapt numărul persoanelor de origine germană care doreau să plece din Polonia era cu mult mai mare, dar prin încheierea acordului, autoritățile poloneze considerau problema ca fiind definitiv reglementată. Statul vest-german a plătit compensații și în acest caz, dr. Hüscher considerând că au fost considerabil mai mari decât în cazul etnicilor germani din România.³³

În anii '70 au loc vizite la Bonn ale unor reprezentanți ai Bisericii evanghelice CA din România, care solicită guvernului federal să nu mai ofere sprijin pentru plecarea etnicilor germani din țară, insistând asupra efectelor devastatoare pe care acest fenomen îl are asupra comunităților germane. După o astfel de întrevvedere a reprezentanților bisericii evanghelice cu Willy Brandt, cancelar al RFG se ia în considerare posibilitatea ca pentru o perioadă de timp să se suspende aceste acțiuni. Intervine însă dr. Hüscher și după o discuție cu Werner Maihofer, ministrul federal de interne se revine la situația anterioară.³⁴

³³ Hannelore Baier im Gespräch mit Dr. Heinz-Günther Hüscher, *Es war der Kauf von Freiheit*, în vol. *Kauf von Freiheit...*, p. 76; publicat și în *Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien*, 29.Oktober-4.November 2011 bsw. 2-6.Oktober 2012, S. 3.

³⁴ Ernst Meinhardt im Gespräch mit Dr. Heinz-Günther Hüscher, *Der Fall Hansi Schmidt*, în vol. *Kauf von Freiheit...*, p. 137; publicat și în *Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien*, 29.Oktober-4.November 2011 bsw. 2-6.Oktober 2012, S. 3.

Pe acest fond, autoritățile vest-germane au inițiat o analiză a cauzelor care determină tendința accentuată de emigrare a etnicilor germani. O primă cauză se referea la procesul de „*reunire a familiilor*”, însă de la mijlocul anilor '70, cazurile care se încadrau în această categorie fuseseră în cea mai mare parte soluționate. Motivațiile erau în principal de ordin economic³⁵, al costurilor sociale ridicate ca urmare a eșecului politicii modernizatoare socialiste, dar și al politicii represive față de minoritățile naționale și încălcarea drepturilor și libertăților omului.³⁶ Guvernul vest-german a continuat să ofere sprijin etnicilor germani care doreau să emigreze, însă a prezentat numeroase oferte de sprijin și ajutor umanitar autorităților române, în special în anii 1984, 1986, 1987 și 1988, menite să tempereze exodul populației de origine germană.³⁷ Acțiunile de sprijin nu se adresau doar minorității germane (donații de alimente, medicamente, construcția unor azile pentru îngrijirea persoanelor vârstnice etc. în valoare de sute de milioane de mărci vest-germane), ci populației țării în ansamblu, însă de fiecare dată sprijinul a fost refuzat.³⁸

Etnicii germani care se stabiliseră în RFG și reveneau în țară pentru a-și vizita rudele rămase acasă se considerau „*martori ai decăderii propriei culturi.*” Deși însăși amploarea procesului emigrării etnicilor germani din România în RFG a afectat în mod iremediabil imaginea regimului de la București în străinătate, iar acțiunile și pozițiile publice ale unei părți a celor care au emigrat au fost îndreptate spre discreditarea și condamnarea regimului comunist din România, este demn de remarcat faptul că în cazul etnicilor germani din România care s-au stabilit în RFG nu s-a încercat folosirea lor într-o campanie având scopuri distructive față de statul român.³⁹

În ultimii ani, despre procesul de emigrare a etnicilor germani din România s-au publicat documente, cărți, literatură, memorii și au fost realizate filme documentare și piese de teatru. De un interes aparte s-au bucurat articolele de presă privind conturile în care au fost transferate sumele rezultate în urma acestei operațiuni. Fostul ofițer de securitate Stelian Andronic, care a

³⁵ Katherine Verdery, *Transylvanian Villagers. Three Centuries of Political, Economic and Ethnic Change*, Berkeley, University of California Press, 1983, p. 348.

³⁶ Stejărel Olaru, Georg Herbstritt, *Stasi și Securitatea*, București, Editura Humanitas, 2005, p. 84.

³⁷ Pasi Hannonen, *Lanțurile rupte...*, p. 259.

³⁸ Hannelore Baier, *Ceaușescu und die Aussiedlung...*, p. 151 și Ernst Meinhardt im Gespräch mit Dr. Heinz-Günther Hüscher, *Der Fall Hansi Schmidt...*, p. 138-139.

³⁹ Silviu B. Moldovan, *Minoritatea germană din România: problemă politică și moștenire istorică*, în *Caietele CNSAS*, IV, nr. 1-2 (7-8), 2011, p. 304.

fost interlocutor al părții vest-germane pe această temă în anii '80, susține că fondurile ar fi fost folosite pentru plata datoriei externe a țării. Sumele rezultate din „vânzarea” etnicilor germani între 1969 și 1989 s-ar cifra, conform lui Ernst Meinhardt, în jurul valorii de 1,4 miliarde de mărci. Spre comparație, pentru răscumpărarea germanilor din RDG, Berlinul a anunțat că s-ar fi plătit cca. 3,5 miliarde de mărci.

Cuprins

Introducere	p. 3
Capitolul I Etnicii germani din România între 1945 și 1949	
Situația comunității germane din România după 23 august 1944	p. 21
Ridicarea și deportarea etnicilor germani în URSS	p. 49
Comunitatea germană din România în primii ani după instalarea regimului comunist	p. 73
Reforma agrară și măsurile de expropriere în rândul etnicilor germani din România	p. 91
Rolul Bisericii Evanghelice CA din România în sprijinul comunității germane	p. 118
Capitolul II Etnicii germani din România în anii '50	
Condiția de cetățean de naționalitate germană al Republicii Populare Române	p.134
„ <i>Problema germană</i> ” după cel de-al doilea război mondial	p. 160
Relațiile româno – est-germane în anii '50	p. 168
Comunitatea germană din România în relația bilaterală româno – est-germană în anii '50	p. 180
Relațiile RPR cu Republica Federală Germană și problema reunirii familiilor în anii '50	p. 208
Capitolul III Etnicii germani din România în anii '60	
Relațiile româno – est-germane în anii '60	p.237
Problema reunirii familiilor în relațiile româno – est-germane în anii '60	p. 274
Relațiile româno – vest-germane în anii '60	p.287
Etnicii germani din România în relațiile româno – vest-germane în anii '60	p. 318
Interesul RDG față de evoluția relațiilor româno – vest-germane și a politicii guvernului de la Bonn în problema reunirii familiilor	p. 377
Concluzii	p. 405
Bibliografie	p. 415